

I-58

5/6

ש פ ו ר

מטה נפת עכר
עמ' ג' אלול תש"כ
(30.8.60)
3802 - 01/פ

200/368

ראש אגף הקצרות
מפקד המחוז הצפוני
מטא"ר/אח"ק/מח"פ
המחוז הצפוני/מח"פ
ממשל צבאי צפון
יחידה 950

הנדון: קטטה בכפר בית ג'ן

1. חאריך וזמן :- 26.8.60 - שעות הצהריים.
2. מקום :- כפר בית ג'ן.
3. מהות :- קטטה בין שתי משפחות יריבות.
4. עובדות רקע :- א. הכפר בית ג'ן שוכן בתרי הגליל העליון, במרחק של 4 ק"מ מבתיש ואמה-פקיעין, על רמה בגובה 950 מטר מעל פני הים.
ב. האוכלוסייה מונה כיום 2500 נפש והיא על פתח בני העדה הדרוזית.
ג. המשפחות בכפר הן 31 במספר, טנדולות קרו-
(1) משפחת אסעד - 250 נפש - בראשה המוח'מאד נג'יב עלי יוסף אסעד - מתגוררת ושלטה בשכונה המערבית.
(2) משפחת קבלאן - 360 נפש - בראשה המוח'מאד נג'יב עלי קבלאן - מתגוררת ושלטה בשכונה המזרחית.
יחד המשפחות הקטנות, נוסות מי לצד זה ומי לצד זה, וכתוצאה הן מפולגות ופלגיהן גוסיס לצד זה או אחר.

ד. סכסוכים:

- (1) לפני בשלושים שנה פרץ סכסוך בין משפחת אסעד למשפחת קבלאן על גבסי הקודש. בעקב הסכסוך התפלג הכפר לשתי שכונות שלכל אחת מהן גבסי הקודש, מוח'מאד, שיש דה ואימא שלטתם, שלא כבוד הסכסוכים בין המעוסים - אין מקורו של סכסוך זה בגאולת דם או נאמנוס ולכן לא להיש אורה של מעשי אלמות, אלא במקרים נדירים. ביום לבש הסכסוך אורה של מאבק על המנהיגות לתשלימה בכפר (זעאמה).
- (2) מאז שנת 1950 קיים סכסוך בין משפחת סלאחה למשפחת אסעד. משפחת סלאחה היא השליטים בגודלה בכפר (140 נפש) ובני המשפחה מתגוררים בשכונה המערבית, בה שלטת משפחת אסעד. הסכסוך הגיע לשיאו בשלהי ספטמבר 1956, כששני זעירים ממשפחת אסעד גודרו בלילה את זגנו של דק המשפחת סלאחה, מאז מנסה משפחת סלאחה ליצור לעצמה עמדה של מעין כח שלישי ובלתי גלוי. בראש המשפחה עומד חסן פארס סלאחה. לאחרונה, על רקע פרשת אל היס, איבד חסן פארס את שליטתו על סרביה אושי משפחתו.

משרד הפנים
30 אור 1960

200/308

ה. פרטם אלה'ים

(1) לכפר בית ג'ן שטח אדמה המשתרע על 6300 דונם והנמצא בקרבת חצור. האדמה היא בחלקה הקלאים ובחלקה אדמה טרשים. שטח זה הוא רכוש משותף של הכפר (מושאע), שעובד במשותף ושימש גם למרעה לצאן. המערות שבשטח שימשו למגורים לרועים ולחקלאים וכן לאחסון הכלים החקלאיים וכדיך לצאן. שטח זה מכונה בשמות: "אלחים", "מזרעה אלה'ים", "מוג'ור אלה'ים" ו-"מוג'ור אל דרוז".

(2) בקום המדינה נמנעה מאנשי בית ג'ן הגישה לאדמות אלה'ים ובחקופה מאוחרת יותר הופקעה האדמה לצרכי התיישבות. במשך עשר השנים האחרונות סרחו אנשי הכפר לקבל בחזרה את האדמה, אולם הגורמים המספליים ברכישת מקרקעין הסבירו להם בצורה בלתי משתמעת לשהי פגים, שעליהם לוותר על שטח זה המורת הליפיון או פגויים.

(3) ביום 16.8.50 נעשה נסיון לעלות על הקרקע בכח המסיחים והמחפריעב ונעצרו ותנסיון לערוך הפגנה רבתי נחל כשלון.

(4) בתחילת שנה זו נשבר הקרח ואסעד חסן זידאן ובני משפחתו המכירו לקבל מצויים כספיים, חמורת חלקם באדמה אלה'ים. זה השפיע גם על נג'יב עלי יוסף אסעד ואף הוא הסכים למכור את חלקו באלה'ים ולהשפיע על בני משפחתו ותומכיו לעשות כן. חלק ניכר מהחושבים בא במגע עם מר גלעד, מנהל הלשכה לבצוע חק רכישת מקרקעין בהיפה, והסכים למכור או להחליף את חלקו שבאלה'ים. אנשים אלה היו משני הסלגים, אולם רובם היה מתושבי השכונת המערבית ומיעוטם מהשכונת המזרחית, ואלה האחרונים גודר ע'י משפחת קבלאן.

ו. המח'ות בכפר

(1) בכפר השתררה מתחמת בין מהיבי המכירה לשולליה והסכסוך הישן בין משפחת אסעד למשפחת קבלאן לבש צורה של חיוב מכירת האדמות באלה'ים או שלייתה. תחנת מעונה הוצפה בחלונות על פגיעות גופניות ועלבונות וכל סכסוך הוצג על רקע אדמות אלה'ים, בין שזה חאם לאמה ובין שלא. הופנו מכתבים למוסדות ממסלה שונים ובהם קובלנות, שבחלקן היו על רקע של אמה עם חוססת רבה של דמיון מזרחי, אולם רובם הוכחו כחסרות שחר. המשטרה חקרה בכל קובלנות ובמקרה והתגלחה אשמה לכאורה נקטת בצעדים הדרושים. כך נוצר מצב, שתודש סכסוך משפחתי ישן - שהיה רדום לאחרונה - והפעם שמשה עילה לסכסוך מלח הקטם "אלה'ים", שנישאת במי כל.

(2) הצדדים המסוכסכים ניסו לסבך בענין גם את ראשי הדת הדרוזית; שלחו מכתבים לשיכ'י הדת בכפרי הדרוזים בדרישה להסיל חדם על מוכרי האדמות ולהנחיל עליהם כבודים וכבודים. לדבריהם: לשבעו אנשי בית ג'ן בחילזה (בפת יראה דרוזי) שבועה דת לא למכור את חלקותיהם באלה'ים ולכן יש לחשוב הפרת שבועת זו כפגיעה בדת.

(3) דיונות שמועות, שה'פ לשעבר, שייך ג'אבר דהש מערי, בוחש אף הוא בקדחה. השמועות אומרות, שג'אבר מצא כאן הודמנות להוג דגים כמאם עכורים, לרומם את קרנו ויחד עם זאת להשפיל את קרנו של שייך אמין סריף, ראש הדוגמי של העדה. מתו הנ'יע בסחר את תומכיו בבית ג'ן לא להסכים בינותיים למכור או להחליף את אדמותיהם. הוא קיווה שהשלטונות יפנו אליו בבקשת עזרה ואז יפנה לתומכיו וישכנעם כפי למכור את חלקותיהם. בצורה זו - סבור הוא - שיוסיע כלמי השלטונות כגואל וכמושיע ומאיש החוק בשטח, שבכותו לפתור בעיות מטובכות.

200/360

מאידך, הניע מאחורי הקלעים את אנשיו - וביחוד את שישי הדת מבני משפחתן ומחומכיו, לפנות בעצומה לשיך אמין סדיף ולדרוש ממנו להעדיף בפרשת אלה' ים. חישובו היה, שבאם שיך אמין יצהיר נגד המכירה כי אז יבאש ריחו בעיני השלטונות ובאם יצהיר בעד המכירה, חרי יוכל להציגו כנוגד באינטרסים של העדה.

(4) הוחלט של האנשים שרצו לסבך את אנשי הדת בפרשת נכזבה, היות וראשי הדת שהתכנסו לדון בענין ביום 15.8.60, בדאשות שיך אמין החליטו, כי אין כאן שאלה דתית ותושבי בית ג'ן תומשיים לנהוג בפרשה זו כרצונם.

(5) כשלונם של המתנגדים להשיב פתווה (מסיקת הלכה דתית) נגד המכירה, הוותה מבח קשה בעבורם והמתיחות בכפר גברה.

המתנגדים - ברובם מתומכי קבלאן - עשו הכל בכדי לבזוז ולהשפיל את המוכרים ובכל הזדמנות שנתקלו בהם המיתו לעכרם מלות השמצה, גידופים וחרפות, כגון "בני גלעד" "בוגדים", וכיו"ב, מהיבוי המכירה הועמדו לפני שרובוקמיות והדו נתונים בכל עם לבזיונות. אין להכחיש כי יחכן והיו מקרים שאנשי אסעד גיסו לנצל את המצב לתועלתם, אולם בהתאם לתקירות ולבידורים שערכנו, אכן היו מהיבוי המכירה נתונים לאחרונה לפרובוקציות חסרות.

על רקע זה יש להבין את אשר אירע ביום 23.8.60, ושהמשכו היה ענין הקטטה שאירעה ביום 26.8.60.

5. אירועי יום - א. ביום 23.8.60, בשעה 1900, הופיע בתחנה מעונה אמין חסין קבלאן והמיו קובלנה כדלקמן - 23.8.60

לפני כשעה נכנס לשכונת קבלאן, סעיד עלי יוסף אסעד, קיללו ולאחר מזה שלף אקדח וצחק שינקות בכל אדם שיכנה אותו בשם בוגד. המהלך נאחרו אנשים נאלצו להשתלט בכח על סעיד, הוציאו מידיו את האקדח ומסרו אותו לבני קבלאן.

ב. המשטרה יצאה לכפר ובדרך מבטח את סעיד עלי יוסף הנ"ל, שקבל נגד אמין ואניס בני חסין קבלאן ובמיו היתה גירסה שונה.

לפניה ערב כתיחתו בבייתו חודע לנו, שתעמים של המשטחה תצו ויש השש שחלק מהן נטרף. הוא לקח את אקדחו המרושח של אחיו ג'מאל ויצא לכוון אדמות המפעח, בדרך, בעוברו בשכונת קבלאן, החלו אמין ואניס הנ"ל לקללו וקירמו את פניו במליס "הנה בן גלעד", "הנה הבוגד". הוא השיב בקללות ואז התגמלו עליו אמין ואניס הנ"ל ופרקו את נשקו מעליו, הוא הכחיש כי שלף את האקדח.

ג. לאור הקירות והבידורים שערכנו ולאור היריעות שהביעונו ממקורות מעוגגים ונאוטרליים - גראית לנו גירסתו של סעיד בנכונה ואילו דברי אמין ואניס בדבר שליחת האקדח בשקר יטודם. הוכח, כי בני משפחת קבלאן קיללו את סעיד ומריב שפתיים עברו למעשים, ותקפו את סעיד. כל זה אירע על רקע הסכסוך הקיים בכפר, כפי שמודם בסעיף 4 דלעיל.

ד. בנדרן נפתחו שני מיקינס -

(1) מא 270/60 - נגד סעיד עלי יוסף ואחיו ג'מאל - באשמת עבירות על חוק כלי היריה, חש"מ-1949 - האקדח נתחם כמיוג.

(2) מא 271/60 - נגד אניס ואמין בני חסין קבלאן - באשמת תקיפת חבלניית.

ה. החשודים נעצרו ולאחר האשמתם שוחררו בערבות.

200/368

6. אירועים יום - 26.8.60

א. כיום 26.8.60, בשעה 14:30, הגיע לתחנת מעוזת מג'יד באגל עלי אסעד ומסר כדלקמן - בשעות הצהריים משם שמועה בשכונת אסעד, כי בשכונת קבלאן התנפלו על בן המשפחה בשם נג'יב עלי אסעד. המודיע חש להזעיק את המשטרה ובעת עוזבו את הכפר הסמיך עוד לראות, שאנשי הכפר נזעקים וקססה פרצה ביניהם.

ב. המשטרה הגיעה לכפר ולנגד עיניהם נחגלתה התמונה כדלקמן - כל הגנות של השכונה הסערבית וחלק מהגנות של השכונה המזרחית נמסרו ע"י אנשי משפחת אסעד. הגנות - ביחוד של החתים הגבוהים - היו מלאים אנשים שהחזיקו אבנים בידיהם וגשפנו צעקות. בשלב זה לא נעשו כל מעשי אלמות וכנראה, שלמראה התקרב כוחות המשטרה הופסקו הקסמות.

ג. החקירה הראשונית שוערכה במקום, מיד עם כוא המשטרה, העלתה העובדות כדלקמן -

(1) בשעות הצהריים, נג'יב עלי אסעד נגש לביתו של ג'בר קאסס ח'יר, הנמצא בשכונת קבלאן, לרגל עניני עבודה. נג'יב וג'בר יחד עם נעים מחמד דאחר יצאו אח בית ג'בר, כשפניהם מועדות לעבר אדמותיו של נג'יב.

(2) בעוברם ליד ביתו של עלי חסין קבלאן, יצא זה האחרון מביתו כשבידו מג'יין, קרב לעבר נג'יב ורצה לדקרו. עלי צעק לעבר השלושה, כי יהרוג כל בוגד שיעבור בשכונת קבלאן. ג'בר ח'יר תפס בידו של עלי, בכדי למנוע ממנו לדקור את נג'יב, באותה עת - ולמראה המטרחש ברחוב - יצאו מבית עלי ארבעת אחיו: אנים, אמין, סעיד ועארף והחלו לרגום אבנים על נג'יב ומלוויו. אלה האחרונים החלו לברוח מהמקום, כשבני חסין קבלאן מיידים בהם אבנים. האבנים מגיעו בנג'יב, שנמצע בראשו ובמקומות שונים בגופו. נג'יב ומלוויו נכנסו לבית נאיף ח'יר והסתגרו שם. בני חסין קבלאן, שרדפו אחריהם, רגמו באבנים את הכית.

(3) ספדר המעשה דלעיל נודע בשכונת אסעד ומשם שמועה, כי נג'יב נהרג בידי אנשי קבלאן. אנשי משפחת אסעד עלו מיד על הגנות, הצטיידו באבנים והחלו ליירות אותן לעבר בני משפחת קבלאן. לאור נסיון שנרכש בקסמות קודמות ידוע, כי כל מי שמצליח לתמוס עמדות על הגנות קונה לעצמו שליטה אסטרטגית על הכפר. אנשי משפחת אסעד מועגים, כי ביודעם זאת, חשו לגנות בכדי למנוע ממשפחת קבלאן להקדים אותם ולחקוף את שכונתם.

(4) כתוצאה מיידוי האבנים נגרם נזק קל לבית חסין קבלאן. בו מתגוררים; אמי המשפחה וארבעת בניו עם משפחותיהם. בכית זה נופצו שמשות והדלה נזוקה.

(5) אנשי משפחת קבלאן פרצו לבית נעים דאחר, הגר בשכונה המזרחית אך נמנה על משפחת אסעד. הם גרמו נזק לחפצי הבית ופצעו את עשיפה, אמו הישישה של נעים. נעים דהר קבל גס, כי לאחר הפריצה לביתו נוכח, שעדיי זהב של בת אחותו נעלמו.

ד. בתום החקירה הראשונית נמצאו אשמות לכאורה נגד 11 איש ממשפחת קבלאן ונגד 12 איש ממשפחת אסעד. בתום רשות ההודעות הראשוניות, הודרכו תוליות לכבוע מעצד השודים.

ה. בשלב ראשון נעצרו 8 איש ממשפחת קבלאן והועלו על פסגות המסורה למרות העצורים - וכאילו במאורגן - המאסון ליד מסגרת המשפחה כ-50 גשים על סמך דב-200 גברים כולם משפחות המזדנות. אנשים השתחוו לפני המכונות והגברים נישו אל מאחוריה והורידו בכח ארבעה עצורים מהמכונות. במקום נשחררה אנדרולומוסיה, המצב היה סמוך ביותר וכל נצוד על עלול היה להציג בענה למקום הודעק ממך המנהג, שאסף את ז קני משפחת קבלאן וידש מהם בתוך השטח על המטקלים להמפזר ולהחזיר את העצורים שהורדו מהמכונות. הקצין הבהיר לנכבדים בצורה בלתי משמעת לשם מניעה, שבאם ירישחו לא היענה מיד, ידעיק כח וימכילו נגד המטרעים. הדקנים נעזו לדרושה הקצין, המטקלים המפזרו והעצורים הוחזרו למכונות. בשלב זה בקש כנגד קבלאן את הקצין לגוחו על מעצרים של שני זקנים, הודך הבטחה שיהייצבו לפתח במקנה, כמחנה של עצון טוב, נענה הקצין לבקשה ושני העצורים אכן התייצבו למסדת היום, מטאם החשכה ששררה ובתוף כל המהומה לא ניהן היה להבחין בזהות המטרעים והמסיתים. אי לואת לא היחה כל אפשרות לפתוח בצעדים משפטיים נגד מישהו מהם.

ו. לאחר זאת נגש הקצין לנג'יב עלי יוסף, מוח'תאר משפחת אסעד, במטרה לעצור את החשודים במשפחה זו. בתחשכ במספר חשודים שנעצרו ממשפחת קבלאן, הוחלט בשלב זה להסתפק במעצר ששה חשודים ממשפחת אסעד. רשימת הדיושים נמסרה ליד המוח'תאר נג'יב והוא הביאם למכונות המשטרה לבקשה המוח'תאר, ויתר הקצין על מעצר זקן מביץ החשודים.

ז. כח המשטרה עזב את הכפר ובמקום נשארה חוליה לשם שמירה על הסדר ובכדי למנוע התנגשויות בין היריבים.

7. סיכום החקירה - בגרון נפתחו 4 חקירות - בשלב זה

א. מא 277/60 - בענין רג'יבת האבנים על כפתר משפחת קבלאן ובר'ימת נזק לכיתת חסין עלי קבלאן - הואשמו 33 איש ממשפחת אסעד - כולם שוחררו בערבות.

ב. מא 278/60 - בענין חקירת נג'יב אלסעד ומלווי - הואשמו 10 איש ממשפחת קבלאן - נעצרו עלי בית המשפט ל-7 מ'ים. ישן הודעות, בי בעת ההתנפלות על נג'יב עלי אסעד ומלווי, עמדו בקרבה מקום כנגד עלי קבלאן וחמדה סאלח קבלאן והסיתו את המתנפלים בקוראם להם לסבוח את הבוגדים בני גלעד. שני האחרונים סרס נעצרה.

ג. מא 279/60 - בענין חקירת מחמוד סאלח דבור, שעלה על הגגות ונלטה לחור'ד משם את הרוגמים - נעצרו שני חוקטיו; נאדם עלי יוסף ועלר חסין סעד - סרס שוחררו.

ד. מא 280/60 - בענין הפריצה לבית נעים מוחמד דהר, שצדקה אמו עמ'תה והעלמות החכשיסים מהכית - חשודים עשרה העצורים ממשפחת קבלאן, הנזכרים במסקה ב' ה' על.

החקירה נמשכה.

ב. סאיד סעד
מ"מ ממקד נפת עכו